

Anniina Leppänen

SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA TOIMINTAKYKYÄ
TUKEMASSA - ERÄÄN NAISEN MATKA HEVOSTEN KANSSA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2017

SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA TOIMINTAKYKYÄ
TUKEMASSA – ERÄÄN NAISEN MATKA HEVOSTEN KANSSA

Leppänen, Anniina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2017
Ohjaaja: Kumpulainen, Pasi
Sivumäärä: 32
Liitteitä: 1

Asiasanat: sosiaalipedagogiikka, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, toimintakyky

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikutusta yhden naisen toimintakykyyn talliympäristössä. Tutkimuksen tilaajana oli satakuntalainen hevosalan yritys, joka toteuttaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Tutkimuksen kohteena ollut nainen työskentelee kyseisessä yrityksessä avotyöntekijänä, sekä on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakas. Tutkimuksen lähtökohtina olivat oma kiinnostukseni sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan sekä se, että olen ollut todistamassa naisen vaiheita talliyhteisössä. Sillä haluttiin myös osoittaa toiminnan tuloksellisuutta yrityksessä.

Tutkimuksen keskittyessä yhden naisen matkaan hevosten parissa, se on luonteeltaan tapaustutkimus ja siihen on saatu aineisto haastatteleamalla naista sekä hänen kanssaan toimineita hevosalan ammattilaisia. Lisäksi tutkimuksessa on käytetty aineistona omia havaintojani naisen kanssa työskentelystä.

Tuloksista selvisi naisen toimintakyvyn joissain määrin parantuneen. Siihen vaikuttaneita tekijöitä olivat muun muassa talliyhteisössä vallinnut toimintakyvyn kohentumiselle suotuista ilmapiiri, hevosen läsnäolo, naisen oma avoin asenne sekä avotyönantajan luottamus naiseen.

SOCIO-PEDAGOGICAL EQUINE ASSISTED ACTIVITY ON FUNCTIONAL SUPPORT – A WOMANS JOURNEY

Leppänen, Anniina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social services

March 2017

Supervisor: Kumpulainen, Pasi

Number of pages: 32

Appendices: 1

Keywords: socio-pedagogic, socio-pedagogical equine assisted activities, functioning

The purpose of this thesis was to research how socio-pedagogical equine assisted activities has affected one woman and her ability to function on stable environment. The subscriber of this study is an equine industry enterprise that works in Satakunta. They offer social pedagogical equine assisted activities to clients.

This study is a case study research. The data was collected by interviewing the woman and two equine industry professionals, who both have long relation to the woman. Also my own observations were used as data.

Results showed that the womans' ability to function was improved. Factors that affected on increased functioning were found on beneficial atmosphere on stable environment, presence of the horses, womans' own good attitude and entrepreneurs trust towards woman.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	6
3	SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA.....	6
3.1	Hevosen rooli sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa.....	7
3.2	Talliympäristö ja yhteisö.....	8
3.3	Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakasryhmä.....	9
3.4	Sosiaalipedagoginen viitekehys.....	10
3.5	Toimintakyky.....	11
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	12
4.1	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	12
4.2	Tutkimuksen lähtökohdat.....	13
4.3	Tapaustutkimus.....	13
4.4	Aineistonkeruu.....	14
4.4.1	Teemahaastattelu.....	15
4.4.2	Havainnointi.....	16
4.5	Analyysi.....	17
4.6	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	17
5	TULOKSET.....	19
5.1	Taustaa.....	19
5.2	Työskentelyn lähtökohdat.....	20
5.2.1	Fyysinen toimintakyky.....	20
5.2.2	Sosiaalinen toimintakyky.....	21
5.2.3	Psyykkinen toimintakyky.....	22
5.2.4	Kognitiivinen toimintakyky.....	23
5.3	Toiminta toisessa talliympäristössä.....	26
6	POHDINTA.....	27
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Hevonen on kiehtova eläin, se on vahva ja voimakas ja samalla herkkä. Siitä on kirjoitettu runoja, ja maalattu tauluja, se on ollut kumppani sodassa ja rauhassa. Sen avulla on raivattu peltoja, ja sen kanssa on liikuttu paikasta toiseen. Se on ollut tärkeä osa ihmisen elämää arjen helpottajana, ja se on ollut myös ihmisen ystävä. Hevosella on ollut suuri merkityksensä historiassa. Sir Winston Churchill on sanonut hevosesta, että sen ulkomuodossa on jotain joka tekee ihmisen sisikunnalle hyvää.

Päivä toisensa jälkeen työskentelemme mielellämme suuren, tuntevan ja ajattelevan pakoeläimen kanssa. Vaikka itsellä olisi huono päivä, hevosen läsnäolossa on jotain mikä rauhoittaa ja vie ajatukset arjesta pois. Hevonen reagoi ihmiseen olemalla sen tunteiden peili. Se johdattaa hellästi itsetutkiskeluun ja opettaa olemaan parempi ihminen. Hevosen hyvinvointi koostuu samoista palasista, joista ihmisenkin. Se tarvitsee elääkseen sopivassa suhteessa riittävästi ravintoa, vettä, liikuntaa, lepoa sekä seuraa toisista hevosista. Sosiaaliset suhteet ovat sille elintärkeitä. Siksi sen hyvinvointia tutkimalla ja peilaamalla omaan elämään, voi oppia elämäntaitoa.

Olen itse harrastanut hevosia yli puolet elämästäni. Ne ovat olleet lohtunani vaikeina hetkinä ja niiden parissa itsetuntoni on vahvimmillaan. Hevoset kantavat minua silloin, kun omat voimat ovat vähissä ja ne antavat jalat, joilla juosta kovaa. Koska hevosen merkitys itselle on suuri ja se tekee minulle hyvää, niin miksi se ei siis tekisi niin muillekin? Olenkin kiinnostunut hevostoiminnasta sosiaalialalla yhtenä työmenetelmänä. Tarkoitukseni on myöhemmin käydä Ypäjän hevosopiston ja Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean järjestämän sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa – koulutuksen sekä hevosavusteisen toiminnan koulutuksen, jonka järjestää Ypäjän hevosopisto. Haaveenani onkin yhdistää sosiaalialan työ ja intohimoni hevoset.

Tätä taustaa vasten opinnäytetyöni aihe valikoitui luonnollisesti. Olen nuorempana työskennellyt ratsastuskoulussa ensin leireillä avustajana ja jokapaikanhöylänä ja myöhemmin pidin kesäisin ratsastustunteja leirien ulkopuolisille asiakkaille. Eräs tärkeimmistä asiakkaistani on johdattanut minut perehtymään sosiaalipedagogiseen

hevostoimintaan. Tämä opinnäytetyö onkin tapaustutkimus hänen matkastaan hevosten parissa ratsastuskouluoppilaasta talliyhteisön täysipainoiseksi jäseneksi. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää mikä merkitys sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on ollut tällä matkalla.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia erään naisen matkaa hevosten parissa ja tarkemmin hänen polkuaan tavallisesta tuntiratsastajasta talliyhteisön täysipainoiseksi jäseneksi ja mikä merkitys sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on ollut tässä. Opinnäytetyön toimeksiantaja on satakuntalainen hevosalan yritys, jonka piirissä toimii ratsastuskoulu, yksityistalli sekä sosiaalipedagogista hevostoimintaa tarjoava elämystalli. Yrityksen toimitusjohtaja on koulutukseltaan sosionomi AMK, hevosharrasteohjaaja sekä hän on käynyt sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen. Yrityksen arvopohjana on kohdella kaikkia tasa-arvoisesti sekä oikeudenmukaisesti, toiminta pohjautuu sosiaalipedagogiseen ajatteluun elämyksellisyydestä, yhteisöllisyydestä sekä toiminnallisuudesta

3 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

Vuonna 2001 Suomen ratsastajainliitto käynnisti yhdessä Kuopion yliopiston kanssa opetusministeriön tukeman hankkeen ”Ratsastuspedagogia ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä”. Hankkeen tarkoituksena oli tukea ja kehittää lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevää hevostoimintaa. Vuonna 2004 ratsastuspedagogia nimeke vaihdettiin toimintaa paremmin vastaavaan sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Alusta alkaen hevostoiminnan pohjana oli sosiaalipedagoginen ajattelu ja teoria.

Aluksi toiminta keskittyi lapsiin ja nuoriin. Toiminnasta kuitenkin hyötyvät kaiken ikäiset sekä eri elämäntilanteissa olevat. (Hyvätti 2009, 75)

Lähtökohtana sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle on ihmisen ja hevosen vuorovaikutussuhde sekä talliyhteisö, jossa toimitaan. Hevostoiminta on elämyksellistä, yhteisöllistä, toiminnallista sekä dialogista. Siinä ympäröivää maailmaa tutkaillaan hevosen kautta. Parhaimmillaan se auttaa asiakasta löytämään uusia voimavaroja itsestään. Hevosen hyvinvoinnista huolehtimalla opetellaan omaa elämönhallintaa. Toiminnan tavoitteet lähtevät asiakkaasta ja se suunnitellaan yksilöllisesti palvelemaan hänen tarpeitaan. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on tavoitteellista, vastuullista ja ammattimaista. (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry:n www-sivut 2015)

3.1 Hevosen rooli sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa

Hevosen avulla ihminen voi päästä kosketuksiin piilossa oleviin tunteisiin. Eläimen ja varsinkin ison eläimen kanssa toimiminen ja kommunikointi koskettamalla ja muilla keinoin antaa kokemuksen, jonka vaikutus tuntuu monien aistimusten kautta, myös muiden hevosten kanssa toimivien kanssa sosiaalisen kokemuksen jakaminen luo merkityksiä. Hevosen kanssa on turvallista kokea fyysistä läheisyyttä, ja sen kanssa asiat koetaan konkreettisesti tässä ja nyt. Toiminta on fyysistä sekä psyykkistä. Vuorovaikutus on kaksisuuntainen, ja sen kautta voi oppia myös ihmissuhdetaitoja. (Palola 2013, 160)

Hevosen kanssa tulee väistämättä vastaan yllättäviä tilanteita. Siksi on tärkeää, että toimintaa ohjaa kokenut hevosihminen, joka tuntee työparina olevan hevosen ja osaa ennakoida tilanteita. Lisäksi tallilla on monia kirjoitettuja sekä kirjoittamattomia sääntöjä, jotka luovat turvallisuutta. Ilmapiirin tulee olla rauhallinen, tallissa ei saa riehua, juosta eikä huutaa. Tietyt rutiinit luovat hevosille turvallisuutta ja sitä kautta myös ihmisille. Hevosen turvallisuudentunne koostuu johdonmukaisuudesta, rutiineista sekä ennustettavuudesta. Samoista asioista siis kuin ihmisenkin. (Hyvätti

2009, 76) Fyysinen, psyykkinen sekä sosiaalinen turvallisuus on toiminnan edellytyksenä.

Hevonen on luontaisesti kiinnostunut ihmisten maailmasta ja näin ollen se on ollut altis kesyttämislle. Sillä on paljon inhimillisiä piirteitä. Se on tunteva ja tietoinen eläin ja sen elekieli on helposti ihmisen luettavissa. Hevonen myös osaa tulkita ihmistä taitavasti. Tästä johtuen ihminen ja hevonen kykenevät kommunikoimaan keskenään. (Vilkkä 2011, 101-126) Hevosen reaktiot saattavat olla rajuja, se saattaa purra tai potkaista, jos se kokee tullessa kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti. Siksi se on myös tehokas opettaja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Jos teet väärin, niin voi käydä huonosti. Toisaalta hevonen myös reagoi myönteiseen palautteeseen myönteisesti. Sen sanotaankin olevan ihmisen peili.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on tavoitteellista, ja tavoitteet kumpuavat asiakkaan omasta kokemismaailmasta. Hevosten kanssa tehtävien toimintojen kautta pyritään kasvattamaan asiakkaan elämänhallintaa ja luomaan hänelle elämyksiä, joiden kautta hän voi saavuttaa tavoitteitaan. Hevosen kanssa ei tarvitse miettiä menneitä ongelmia, vaan voi keskittyä etsimään itsestään voimavaroja tulevaan. Jos menneisyyteen katsotaan, niin mietitään mitä asioita on oppinut elämän varrella ja miten niitä oppeja voi hyödyntää eri tilanteissa. (Saastamoinen 2007, 7) Hevonen hyväksyy ihmiset sellaisina, kuin he ovat. Hevonen ei erottele ihmisiä taustan tai minkään muunkaan perusteella, vaan sille on tärkeintä oikeudenmukainen kohtelu.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa käytettävän hevosen tulee olla turvallinen ja tehtävänsä koulutettu. Hevostoiminnassa on hyvä käyttää erilaisia hevosia erilaisilla ominaisuuksilla, jotta asiakkaiden yksilölliset tavoitteet on helppo toteuttaa.

3.2 Talliympäristö ja yhteisö

Talliympäristö on yhteisöllinen, toiminnallinen sekä elämyksellinen jo itsessään. Talliyhteisö muodostuu kaikista tallilla käyvistä ihmisistä sekä hevosista. Hevonen yhdistää ihmiset tehokkaasti. Kun löytyy yhteinen kiinnostuksenkohde ja puheenaihe,

on helpompi tutustua toisiinsa. Talliyhteisössä syntyy läpi elämän kestäviä ystävyys-suhteita. Siellä pääsee helposti mukaan toimintaan, aina löytyy joku joka on apukä-sien tarpeessa, ja usein apu otetaan vastaan lähimpänä olevalta ihmiseltä. Hevonen tarvitsee jatkuvasti huolenpitoa, joten tallilla on tehtävää aamusta iltaan. Siellä on fyysisyydeltään eritasoista tekemistä, aivan kevyistä askareista raskaisiin. Tallilla saa ulkoilmaa, sekä liikuntaa ja se voi edesauttaa normaalin unirytmien saavuttamisessa. On tapauksia, joissa mielialalääkitystä on voitu vähentää, sillä tallityöt ovat saaneet asiakkaan elämään rutiineita ja fyysistä tekemistä ja sitä kautta tuoneet asiakkaan elämään hyvinvointia. (Hyvinvointia hevosesta 2013)

3.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakasryhmä

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan alkuaikoina asiakasryhmänä olivat syrjäyty-misvaarassa olleet lapset ja nuoret, mutta sittemmin on havaittu myös muiden viite-ryhmien hyötyvän sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Hevostoiminnan tavoit-teet räätälöidään jokaisen asiakkaan tarpeisiin sopiviksi. Sosiaalipedagoginen hevos-toiminta ei ole terapiaa, vaikka siinä hyödynnetäänkin monia terapian elementtejä. Se ei siten sovellu haastavalle asiakkaalle, jolla on sellaisia ongelmia esimerkiksi psyy-kessä, ettei toiminnan toteuttaminen ole turvallista joko asiakkaalle, hevoselle tai oh-jaajalle. Tällainen asiakas on syytä ohjata sellaisten palvelujen piiriin, joista hän saa apua itselleen. Muuten sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sovellettavissa kaiken-laisille asiakkaille. Hevostoiminta voi antaa koulupudokkaille tai työttömille syyn nousta ylös aamuisin, mielenterveyskuntoutuja saa ajankulua ja mielekkään harras-tuksen. Syömishäiriöinen voi hyötyä hevostoiminnasta tekemällä voinnilleen sopivaa työtä ja kohentaa fyysistä kuntoaan sekä siten jaksamistaan. Parhaimmillaan se kan-nustaa säännölliseen ruokailuun. (Pesonen 2007, 218)

Käytännössä sosiaalipedagoginen hevostoiminta on kaikkea mitä tallilla tapahtuu. Asiakkaan kanssa voidaan käydä maastolenkillä hevosten kanssa, hänelle voidaan opettaa ratsastuksen alkeet, jolloin hänen on helppo mennä ryhmätunnille ja sitä

kautta integroitua yhteisöön. Hänen kanssaan voidaan opetella tallin siisteyttä, josta asiakas voi poimia oman kotinsa kunnossapitoon motivaatiota, tai hänen kanssaan voidaan käydä hevosen ruokintaa, ja sen sivussa myös ihmisen ravitsemukseen liittyviä asioita läpi. Nuori oppii tärkeitä työelämätaitoja, mikäli hän on työharjoittelujaksolla.

3.4 Sosiaalipedagoginen viitekehys

Sosiaalipedagogiikan määritelmä elää jatkuvasti. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan professorin Juha Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikka on yläkäsite työmuodoille, joissa käytetään erilaisia pedagogisia keinoja huono-osaisten auttamiseen, sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisemiseen ja lievittämiseen sekä yhteiskuntaan integroitumisessa auttamiseen. Käsite muodostuu kahdesta sanasta, sosiaalinen ja pedagogiikka. Sanalla sosiaalinen on ainakin kolme eri päämerkitystä; yhteiskunnallinen, yhteisöllinen ja ihmisen vuorovaikutusta koskeva sekä solidaarinen, toisia huomioon ottava ja huono-osaisten auttamiseen suuntautuva. Pedagogiikka tarkoittaa oppia ihmisen kasvatuksesta. (Hämäläinen 1999, 14-15). Yhteiskunnalliset ja yhteisölliset näkökohdat kasvatuksessa ja ihmisen kehityksessä korostuvat sosiaalipedagogiikassa. (Hämäläinen 1999, 16.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hyödynnetään talliyhteisön kasvatuspotentiaalia, siinä toisaalta annetaan yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa, mutta toisaalta suuri merkitys on myös ryhmässä ja ryhmän kautta tapahtuvassa kasvatuksellisessa toiminnassa. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korostuu sosiaalipedagogiikan periaatteet toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. (Hämäläinen 1999, 66-67) Talliympäristö tarjoaa paljon virikkeitä ja mahdollistaa toiminnallisuuden toteutumisen. Hevosiin perehtynyt ohjaaja osaa tarjota kullekin asiakkaalle sopivaa toimintaa, asiakkaan tavoitteiden mukaisesti. Tallille tuleminen on jo yhteisöllistä toimintaa, ja hevonen itsessään tarjoaa elämyksiä, mitkä vahvistuvat onnistumisen kokemusten kautta.

Sosiaalipedagogisen työn tavoitteena on auttaa ihmisiä integroitumaan eli kiinnittymään yhteiskuntaan, ja toisaalta emansipoitumaan eli vapautumaan sellaisista yhteiskunnallisista pakotteista, jotka tukahduttavat. Integraatio ja emansipaatio eivät silti ole toistensa vastakohtia, vaan ne täydentävät ja tasapainottavat toisiaan. Montesquieun poliittinen viisaus on sovellettavissa pedagogiikkaan: ”vapautta on rajoitettava (integraatio), jotta sen voi saavuttaa (emansipaatio)”. (Hämäläinen 1999, 79-80)

Sosiaalipedagogisessa työssä on tärkeää toisen ihmisen kohtaaminen ja ihmisten välille syntyvä vuorovaikutussuhde ja sen laatu, sillä siitä riippuu minkälaista oppimista ja identiteetin kehitystä pääsee tapahtumaan. (Hämäläinen 1999, 68) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on elintärkeää dialogisuus, sillä sen puuttuessa pahimmassa tapauksessa aiheutuu vaaratilanteita, jotka olisi voitu välttää keskusteluyhteydellä.

3.5 Toimintakyky

Toimintakyky on keskeinen osa ihmisen terveyttä ja hyvinvointia. Se jaetaan neljään osa-alueeseen; psyykkiseen, fyysiseen, kognitiiviseen sekä sosiaaliseen.

Psyykinen toimintakyky tarkoittaa niitä voimavaroja, joilla ihminen selviää arjen haasteista ja kriisitilanteista. Siihen liittyy elämänhallintaan, mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyviä toimintoja. Se kattaa myös ajatteluun ja tuntemiseen liittyviä toimintoja, kuten kykyä vastaanottaa ja käsitellä tietoa, tuntea, kokea ja muodostaa käsityksiä omasta itsestä ja ympäröivästä maailmasta sekä kyky suunnitella omaa elämäänsä ja tehdä sitä koskevia ratkaisuja ja valintoja. Persoonallisuus sekä selviytyminen sosiaalisen ympäristön haasteista kuuluvat myös psyykkiseen toimintakykyyn. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015)

Vaikka tiedon käsittely ja ajattelu ovat kognitiivisia toimintoja, jotka ovat keskeisiä psyykkisiä toimintoja, kognitiivinen toimintakyky on kuitenkin oma osa-alueensa

kattaen tiedonkäsittelyn eri osa-alueiden yhteistoiminnan. Tiedon vastaanotto, käsittely, käyttäminen ja säilyttäminen ovat kognitiiviseen toimintakykyyn liittyviä psyykkisiä toimintoja. Muisti, oppiminen, keskittyminen, tarkkaavaisuus, hahmottaminen, orientaatio, tiedon käsittely, ongelmien ratkaisu, toiminnan ohjaus sekä kielellinen toiminta ovat kognitiivisen toimintakyvyn käsitteitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015)

Fyysisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen fyysisiä edellytyksiä selvitä hänelle tärkeistä arjen toimista. Lihasvoima- ja kestävyys, kestävyyskunto, nivelten liikkuvuus, kehon asennon ja liikkuvuuden hallinta sekä näitä koordinoiva keskushermoston toiminta ovat esimerkkejä fyysisen toimintakyvyn fysiologisista ominaisuuksista. Fyysiseen toimintakykyyn luetaan usein myös aistitoiminnot näkö ja kuulo. Fyysinen kunto, fyysinen suorituskyky ja terveystunto ovat fyysiseen toimintakykyyn läheisesti liittyviä käsitteitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015)

Ihminen vuorovaikutussuhteissaan sekä aktiivisena toimijana, osallistujana yhteisöissä ja yhteiskunnassa ovat sosiaalisen toimintakyvyn kaksi ulottuvuutta. Se dynaaminen vuorovaikutus yksilön ja sosiaalisen verkoston, ympäristön, yhteisön tai yhteiskunnan välillä vallitsee muodostaa sosiaalisen toimintakyvyn, mikä ilmenee vuorovaikutustilanteissa, rooleissa suoriutumisessa, sosiaalisessa aktiivisuudessa ja osallisuudessa sekä yhteisyyden ja osallisuuden kokemisessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia miten sosiaalipedagoginen hevostointa on vaikuttanut yhden naisen toimintakykyyn talliyhteisössä.

Mikä merkitys sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on ollut tämän naisen toimintakyvylle?

Miten nainen itse kokee sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavan hänen toimintakykyinsä?

Miten hänen kanssaan toimineet ammattilaiset näkevät hänen toimintakykynsä ennen ja jälkeen spht:n aloittamisen?

Mitkä tekijät vaikuttivat toimintakykyyn?

4.2 Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimukseni on tapaustutkimus sen keskittyessä kuvaamaan yhden naisen matkaa hevosten parissa. Se on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, mikä tarkoittaa sitä että tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimusaineisto onkin osittain kerätty havainnoimalla sitä mitä tapahtuu tallilla. Tutkimuksessa toimintakykyä arvioidaan nimenomaan miten se ilmenee talliympäristössä ja mikä merkitys sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on ollut naisen toimintakyvylle talliympäristössä. Tutkimusta varten haastattelin naista sekä kahta naisen kanssa työskennellyttä hevosalan ammattilaista. Heidän haastattelujen lisäksi olen pohtinut, saisinko naisen vanhempia haastatteleamalla lisäarvoa tutkimukselle, mutta koska toimintakyvyn tarkastelu on rajattu talliympäristöön, heillä ei olisi siihen ensikäden tietoa.

4.3 Tapaustutkimus

Tapaustutkimus on tutkimustapa, joka keskittyy tutkimaan yhtä kohdetta tai ”casea”, tapausta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006) Tapaus voi tapaustutkimuksessa olla esimerkiksi yksilö, perhe, yhteisö tai organisaatio. Minun tutkimuksessani tapaus on ilmiön vaikutus yksilöön eli miten sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vaikuttanut yhden naisen toimintakykyyn talliympäristössä. Vaikka tapaustutkimusta usein ajatellaan tutkimusmetodinä, sitä se ei kuitenkaan ole vaan pikemminkin tutkimustapa tai –strategia, jossa käytetään erilaisia menetelmiä sekä aineistoja. (Laine, Bamberg, Jokinen 2007, 9) Mahdollisimman monipuolinen aineisto ja tutkimuksen koh-

teen kattava kuvaaminen ovat tapaustutkimuksen lähtökohtina. (Laine, Bamberg, Jokinen 2007, 10)

Tapaustutkimus vastaa hyvin kysymyksiin miten ja miksi, sen päämääränä on lisätä ymmärrystä siitä mikä tutkittava tapaus on ja mitkä olosuhteet ovat johtaneet sellaiseen lopputulokseen, minä tapaus nyt näyttäytyy. Tapaus on tutkijalleen jollain tavalla tärkeä, mutta sen lopullinen merkitys paljastuu vasta tutkimuksen kuluessa. (Laine, Bamberg, Jokinen 2007, 10)

Tapaustutkimuksen tekeminen lähtee tutkijan ideasta. Tutkimuksella voidaan laajentaa, testata tai täsmentää aikaisemmin esitettyjä ideoita sekä teorioita. Välttämättä tutkimuksen varsinainen tarkoitus ei ole aluksi selvillä, vaan se tulee esille tutkimuksen edetessä.

Tapaustutkimus on saanut kritiikkiä edustavuuden puutteesta. Myös aineistonkeruuta ja analysoimista on kritisoitu puutteellisesta kurinalaisuudesta. Tutkijan ja hänen tietolähteidensä subjektiivisuus on aiheuttanut kritiikkiä. (Eskola & Saarela-Kinnunen 2010, 190) Valitsin kuitenkin tapaustutkimuksen, koska siinä on tärkeämpää tapauksen kokonaisvaltainen ymmärtäminen kuin yleistäminen. Tämän tutkimuksen tulostahan ei voi yleistää jokaiseen avotyöntekijään, joka osallistuu sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, mutta käsitteellistämisen avulla voidaan tutkimustuloksia vertailla mahdollisesti samankaltaisten tutkimusten kanssa.

4.4 Aineistonkeruu

Tutkimusta varten haastattelin tutkittavaa sekä kahta hänen kanssaan paljon toiminutta hevosalan ammattilaista, joista toisella on lisäksi sosiaalialan tutkinto. Lisäksi käytin omia havaintojani sekä muistiinpanojani työskentelystä hänen kanssaan. Haastattelut on kerätty vuoden 2016 aikana. Nauhoitin ja litteroin haastattelut, jotta niitä oli helpompi käydä läpi ja muodostaa analyysi. Syksyllä 2016 teimme naisen kanssa viikonloppumatkan kauempana asuvan hevosalan ammattilaisen luo. Tuon viikonlo-

pun aikana sain havainnoida häntä pois omasta talliympäristöstä ja samalla sain tilaisuuden haastatella kyseistä ammattilaista.

4.4.1 Teemahaastattelu

Teema-alueet eli haastattelun aihepiirit ovat etukäteen määritelty. Valitsin haastateltavaksi teemahaastattelun, koska koin sen luontevimmaksi tavaksi tehdä haastattelu tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kanssa. He ovat minulle ennestään tuttuja, joten strukturoitu haastattelu, jossa kysymysten muoto ja järjestys on kaikille haastateltaville sama, tuntui liian jäykältä. Strukturoidussa haastattelussa vastausvaihtoehdot ovat valmiina, kun taas puolistrukturoidussa ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja vaan haastateltava vastaa omin sanoin. Strukturoitu haastattelutilanne muistuttaa kyselylomakkeen täyttämistä ohjatusti. Avoimessa haastattelussa keskustellaan tietyistä aiheista. Tilanne vastaa kaikkein eniten tavallista keskustelua. Jos olisin valinnut avoimen haastattelun, vaarana olisi ollut liian poukkoileva keskustelu, josta ei tutkimuksen kannalta olisi ollut hyötyä. (Eskola & Suoranta 2001, 86).

Teemahaastattelussa teemat muodostavat kehikon, joka jäsentää haastatteluaineistoa. Yleisin tapa valita teemoja on mennä intuition mukaan, vaikka tällä tavalla on hyvätkin puolensa, se saattaa jäädä vaillinaiseksi ja toiseksi tällaisesta aineistosta voi olla vaikeaa saada kunnollista analyysia. Toinen tapa on löytää teemat kirjallisuudesta ja kolmas johtaa teoriasta. Parhaiten aineiston saa kerätyksi, kun onnistuu yhdistelemään kaikkia kolmea tapaa etsiä teemoja. (Eskola & Vastamäki 2015, 35)

Haastattelun teemat keskittyivät selvittämään naisen toimintakykyä ennen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aloittamista, hänen suhdettaan yhteisöön ensin yhteisön ulkopuolisena osana, ja sittemmin talliyhteisön täyspainoisena jäsenenä, sekä miten hänen toimintakykynsä on muuttunut näiden vuosien aikana ja mitkä tekijät siihen kenties ovat vaikuttaneet.

Haastateltavillani oli kahdella ammattilaisella haastattelun aiheeseen subjektiivisen lisäksi objektiivinen näkökulma, kun taas naisen haastattelu perustui pelkästään hä-

nen subjektiiviseen kokemukseen. Koska olin tehnyt haastattelulle rungon teemojen avulla, niin saatoinkin käyttää samaa runkoa kaikissa haastatteluissa.

4.4.2 Havainnointi

Havainnointi eli observointi kertoo mitä todella tapahtuu. Haastatteleamalla saadaan selville miten tutkittavat havaitsevat, mutta havainnoimalla heidän käytöstään tulee esille toimivatko he siten miten he kertovat toimivansa. Havainnointi antaa suoraa ja välitöntä tietoa yksilöiden, ryhmän tai organisaatioiden toiminnasta sekä käyttäytymisestä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 212)

Havaitsemme arjessamme jatkuvasti ympäristöä, kulttuuria sekä yhteiskuntaa. Maailma näyttäytyy ympärillämme havaintojemme kautta. Näemme, tunnemme, maistamme sekä kuulemme. Arkihavaintoihimme kuitenkin sisältyy vääristymiä, muistamme asioita väärin tai teemme tulkintavirheitä. Tieteellinen havainnointi pyrkii sulkemaan pois kyseisiä vääristymiä. Arkihavainnot otetaan sellaisenaan vastaan, mutta tutkimushavainnot tarkastellaan kriittisesti suhteessa jo meille aikaisemmin luotuun esitietoon. Havainnointi antaa meille sellaista tietoa tutkimusaiheesta, joka on ollut piilossa, mutta havainnoimalla saamme sen tietoiseksi. (Vilka 2006, 8-13)

Tutkimuksessa havainto on valikoitava. Näin tutkimuskohteesta saadaan tutkimusongelman kannalta oleellista tietoa, eikä tutkimus lähde rönsyilemään. Kuitenkin valikointi saattaa nostaa esille vain tuttuja asioita ja näin ollen tutkimustuloksesta tulee tutkijalle halutunlainen sen tavoittamatta hiljaisen tiedon taso, toisaalta valikoinnilla tuotamme uusia havaintoja, kun tutkittavan ja tutkijan välistä vuorovaikutusta havainnoi. (Vilka 2006, 13) Omassa tutkimuksessani havaintojen valikointi käytännössä tarkoitti sitä, että jätin tietyt hetket pois tietoisesta havainnoinnin piiristä. Tutkimukseeni käytetty aineistonkeruu-aika oli pitkä, ja havainnointi oli liki päivittäistä, joten sinne väliin mahtui paljon hetkiä, jotka eivät olleet tutkimukseni kannalta hedelmällisiä. Tutkijan rooliin asettauduttuani oli helppo poimia havainnot, jotka olisivat tarpeellisia tutkimusta tehdessä.

Havainnointi on saanut kritiikkiä siitä, että havainnoija eli tutkija saattaa läsnäololleen muuttaa tutkittavan kohteen toimintaa ja näin ollen vääristää tutkimustuloksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 213) Omassa tutkimuksessani tämä ei ollut vaarana, sillä tutkittava nainen on vuosien varrella tottunut läsnäolooni eikä se enää muuta hänen käyttäytymistään seurassani. Toisaalta tämä tuttuus on saattanut häiritä objektiivisuuttani. Tutkimukseni havainnointi on ollut selkeästi osallistuvaa havainnointi tutkijan eli itseni ollessa vahvasti mukana toiminnassa ja jopa ohjaamassa sitä. Kuitenkin koen, että havainnointi on ollut niin pitkäaikaista ja koskenut sellaisiakin tilanteita, joissa olen ollut selkeästi vain sivustakatsoja, joten tutkimusmateriaalina olevat havainnot ovat niin moninaisista tilanteista alkaen arkisesta puuhastelusta erikoistilanteisiin kuten tapahtumapäivät, ettei tutkimuksen objektiivisuus ole kärsinyt liikaa.

4.5 Analyysi

Tutkimuksen aineisto pyritään tiivistämään säilyttäen sen sisältämän informaation. Analyysin tarkoituksena on selkiyttää aineistoa ja sitä kautta tuottaa uutta tietoa. Teemahaastattelurungon avulla seuloin aineistosta esille kohtia, joissa kerrotaan näistä asioista. Tässä kohdassa minun tulikin tarkasti miettiä omaa subjektiivisuuttani. Minun piti miettiä miten ja miksi tulkitsin tekstiä. (Eskola & Suoranta 2001, 152) Aineiston tulkittamiseksi loin itselleni teemakortiston, jonka avulla aineisto pilkottiin tulkintoja varten. Teemakortistossa esille nousi lähtö- sekä nykytilanne, miten se näyttäytyi yhteisön ja yksilön kannalta, kokemus yhteisöön integroitumisesta, ympäristön asenteet ja niiden vaikutus toimintakykyyn.

4.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuudelle kriittisiä vaiheita on ollut tutkijan objektiivisuuden säilyttäminen tutkimuksen luonteen ollessa subjektiivinen ja perustuen osittain myös

tutkijan omiin kokemuksiin. Tutkimusta tehdessä minun oli jätettävä omat hypoteesini taakse ja suhtautua asiaan uusin silmin ja tarkastella sitä ulkopuolelta. Myös analyysivaiheessa kriittistä oli se, etteivät tutkimustulokset värittyisi tutkijan oman ajattelun mukaisiksi vaan että ne pysyisivät objektiivisinä. Myöskin haastattelun teemoja asettaessa vaarana oli, että haastatteluvastaukset ohjautuisivat tutkijan haluamaan suuntaan.

Kuitenkin koen vahvuudeksi sen, että tutkijana minulla on myös vankka kokemus tutkittavan kanssa työskentelystä vuosien ajalta. Olen päässyt läheltä tarkastelemaan tutkittavan naisen elämää ja vaiheita ratsastuskouluoppilaasta avotyöntekijäksi ja avotyöntekijästä tärkeäksi osaksi talliyhteisöä.

Tutkittavalle naiselle on ennen tutkimuksen alkua kerrottu tutkimuksen tarkoituksesta sekä siitä, että hän on tutkimuksen kohteena. Hän on antanut suostumuksensa tutkimuksen teolle. Lisäksi ennen haastattelua hänelle on vielä täsmennetty mihin tarkoitukseen haastattelu tulee.

Jotta tutkimuksen kohteena olleen naisen henkilöllisyys ei paljastuisi, en käytä hänen nimeään ja sen lisäksi en mainitse toimeksiantajan nimeä tässä raportissa, sillä sen avulla pystyy jäljittämään naisen henkilöllisyyden.

5 TULOKSET

5.1 Taustaa

Tutkittava nainen on 38-vuotias nainen, jonka toimintakyky on alentunut siinä määrin, ettei hän ole kykenevä normaaliin palkkatyöhön. Hänellä on peruskoulun lisäksi kokin tutkinto sekä maatalousalan perustutkinto. Hän on aikaisemmin ollut harjoittelussa päiväkodissa, sekä avotyössä ravitallilla. Tällä hetkellä hän on avotyössä tämän opinnäytetyön toimeksiantajalla. Avotyö on kuntien järjestämää työtoimintaa, jossa työtä tehdään tavallisilla työpaikoilla työtehtävien ollessa avustavia. Avotyöntekijä ei ole työsuhteessa avotyöpaikassaan vaan hän osallistuu työhön kunnan sosiaalihuollon asiakkaana. (Kehitysvammaisten tukiliiton www-sivut 2017)

Nykyiseen avotyöpaikkaansa hän siirtyi 2012. Hänen työtehtäviään on lähinnä tallin puhtaanapitoon liittyvät tehtävät, mutta hän toimii myös hevosten hoitotehtävissä. Aikaisemmin hän on osallistunut ratsastuskoulun tunneille, mutta siirtyi vuonna 2014 yksityisopetukseen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan piiriin minun ohjaukseeni.

Nainen on asettanut omaksi tavoitteekseen sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa lähinnä sen, että hän pääsee ratsastamaan säännöllisesti, mutta ohjaajana olen asettanut tavoitteeksi pelkotilojen ja jännityksen lievittämisen onnistumisen kokemusten kautta ja sitä kautta itsetunnon ja itseluottamuksen vahvistamisen. Kuitenkaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta hänen kohdallaan ei rajoitu pelkästään meidän tunteihimme vaan hänen kanssaan työskennellään myös avotyön lomassa.

Haastattelemani ammattilaiset ovat työskennelleet naisen kanssa jo vuosia. Toinen on hänen ratsastuksenopettajansa, joka on vuodesta 2012 alkaen vetänyt omaa ratsastuskoulua toisella paikkakunnalla. Nainen käy säännöllisesti vanhan opettajansa luona kesäleireillä. Ja toinen ammattilainen on hänen avotyönantajansa, joka on myös opettanut häntä ratsastustunneilla ennen hänen siirtymistä minun ohjaukseeni. Oma kokemukseni naisen kanssa työskentelystä alkaa vuodesta 2007, jolloin se oli säännöllisen epäsäännöllistä, vuodesta 2014 lähes viikoittaista.

5.2 Työskentelyn lähtökohdat

Työskentely hänen kanssaan on ollut aluksi haastavaa. Hänelle ominaisia piirteitä oli rajattomuus, impulsiivisuus, itsekkyyks, hänen oli vaikea asettua toisen asemaan ja hän oli hyvin vaativa, jollei hän saanut haluamaansa asiaa heti, hän turhautui ja se purkautui rumana kielenkäyttönä ja hyökkäävänä käytöksenä. Hänen oli vaikea ottaa ohjeita vastaan, ja usein syyt epäonnistumisiin haettiin ulkopuolisista tekijöistä, kuten toisista ratsastajista, hevosista, olosuhteista, tai opettajasta. Hän myös keskeytti opetuksen usein, ja hänen oli vaikea ymmärtää miksi niin ei ollut sopivaa tehdä. Yhteisön suhtautuminen häneen oli negatiivinen ja häntä jopa jotkut yhteisön jäsenet kokivat pelkäävänsä.

5.2.1 Fyysinen toimintakyky

Naisen fyysinen toimintakyky on suhteellisen hyvä. Hän selviytyy fyysisistä työtehtävistään helposti. Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan ja eritoten ratsastukseen vaikuttava fyysinen tekijä on hänen kokonsa. Hän on pitkä ja kookas ja hänen kehohallintansa ratsastaessa on ajoittain huonoa. Näiden tekijöiden vuoksi hänen ratsunsa onkin oltava riittävän suuri ja vankkarakenteinen ja sen terveydentilan ja lihaskunnan on oltava hyvä. Tämän lisäksi hevoselle rankemmat harjoitukset ovat pois suljettuja, joten esimerkiksi hänen toivomiaan esteratsastuskertoja on rajattava ja esteet pidettävä hyvin maltillisina. Kuitenkin on mainittava, että hänen kehohallintansa on kohentunut vuosien varrella, yhteisen tiemme alkuaikoina hän ikään kuin kähertyi kehollisesti pelottavissa ja vaativissa tilanteissa. Silloin hän lukitsi istuntansa eikä enää mukautunut hevosen liikkeeseen ja siten aikaansai kierteen, jossa hevonen vain kiihdytti vauhtiaan paineen alla, kun ratkaisuna olisi ollut vain oman istuntansa rentouttaminen ja hengittämällä syvään ja rauhallisesti. Nykyisin hän kykenee rauhoittamaan tilanteen nopeammin ja korjaamaan istuntaansa ohjatusti.

5.2.2 Sosiaalinen toimintakyky

Molempien haastattelemieni ammattilaisten mukaan on tapahtunut selkeää edistystä sosiaalisissa suhteissa. Aiemmin uudet ihmiset ovat suhtautuneet häneen varauksella ja hänet on nähty ehkä vähän pelottavanakin henkilönä, mutta nykyisin nainen ei enää ole aloitteentekijänä sosiaalisessa kanssakäymisessä vaan suhteista on tullut molemminpuolisia, eli ihmiset myös lähestyvät häntä helpommin. Tähän löytyy selkeästi syy empatiakyvyn kasvamisen myötä. Naisesta on tullut muita kohtaan huomioonottavampi ja hän kykenee paremmin asettua toisen ihmisen asemaan.

Aikaisemmin hän hyvin paljon peilasi ympäristöään vain omasta näkökulmastaan. Jos jokin hevonen sairastui, oli hänen ensimmäinen ajatuksensa, että miten hänen ratsastuksiansa sen hevosen kanssa käy. Asiaa on puitu paljon hänen kanssaan ja hän on oppinut näkemään muiden ihmisten näkökulman asioihin. Enää hän ei ensimmäiseksi mieti vain itseään vaan hän osaa olla pahoillaan myös muiden ihmisten puolesta ja näkee sen, että hevosen sairastuminen on ensisijaisesti kriisi sen hevosen omistajalle.

Hevosen antaessa palautteen niin suoraan ja johdonmukaisesti, hänen on tarvinnut tarkastella omia vuorovaikutustaitojaan ja kehittää niitä tullakseen paremmin ymmärryksi ison eläimen kanssa kommunikoidessa. Myös oman toiminnan kausaliteetti myös ihmissuhteissa on hänelle selkeämpää, mikä on johtanut syvempiin ihmissuhteisiin talliyhteisön jäsenten kanssa. Voisi jopa sanoa hänen ystäväystyneen monien kanssa.

Hevosta hoitaessa hän on joutunut ottamaan monta erilaista roolia, jotka ovat päällekkäin monella tasolla. Hänelle on myös syntynyt ymmärrys siitä, että muillakin ihmisillä on päällekkäisiä rooleja, jota kautta hän ymmärtää paremmin myös ihmisten välisiä suhteita. Sama henkilö voi olla hänelle sekä auktoriteetti että ystävä. Hevosen rooli hänen palvelijanaan on muuttunut ystäväksi, mitä pitää hoitaa ja kunnioittaa, ja toimia niin, että hevosella on hyvä olla.

Työyhteisöstä on tullut naiselle tärkeä. Hän nostaa esille päivittäisten kahvitaukojen tärkeyden. Vaikka hänellä on omat työtehtävänsä, eikä hän ole samassa vastuussa

työtehtävistään, kuin muu työyhteisö, hänelle on silti tärkeää tulla kohdelluksi tasa-vertaisena yhteisön jäsenenä. Hänet otetaan huomioon syntymäpäivinä, jolloin hänelle joku tallilta on leiponut kakun ja hänet pyydetään ratsastusseuran tapahtumiin toimihenkilöksi. Tämä asia on muuttunut vuosien varrella, sillä aiemmin hän oli selkeästi ulkopuolisempi.

5.2.3 Psykkinen toimintakyky

Naisen psykkinen toimintakyky on alentunut, se on suurimpana tekijänä hänen alentuneessa toimintakyvyssään. Tallilla käyminen on tuonut hänen elämäänsä rutiineita ja säännöllisyyttä, jotka edesauttavat elämänhallintaa. Ennen avotöiden alkamista tallilla, hänellä oli enemmän aikaa kuluttaa seurassa, joka ei tehnyt hänen elämänhallinnalleen hyvää. Hän itse mainitsee tutustuvansa helposti vääränlaiseen seuraan. Tämä kuitenkin on vähentynyt sillä hän on saanut tallilta uusia ihmissuhteita.

Hänelle on tärkeää tietää mitä seuraavaksi tapahtuu ja rutiineista pidetään kiinni tiukasti. Hänelle on aiheuttanut ongelmia liian äkilliset muutokset, joihin hänellä ei ole aikaa sopeutua. Turhautumiseen on riittänyt pienikin muutos päiväohjelmaan. Ratsastus ja hevosten kanssa toimiminen on rutiininomaista, hän hyötyy siitä, että päivät koostuvat samanlaisista asioista, ja jokainen ratsastustunti menee samalla kaavalla. Elämä on helposti hallittavissa hevosten kanssa ja odotukset ja todellisuus kohtaavat. Kuitenkin hevosten kanssa tulee yllättäviä tilanteita, joihin on sopeuduttava ja kyettävä toimimaan niissä tilanteissa. Tällöin hänen toimintakykynsä usein heikkenee, ja saattaa syntyä vaaratilanteita. Ohjaajan tulee olla tilanteiden tasalla ja opastaa häntä toimimaan turvallisesti.

Ratsastus on hänelle mieleistä, mutta samalla myös pelottavaa. Hän pohtii paljon mahdollisia uhkakuvia, joilla ei useinkaan ole todellista pohjaa vaan hän on kuullut joltakulta kauhutarinoita miten jonkun serkun kaimalle oli tapahtunut ja siitä hän muodostaa omia johtopäätöksiä. Häntä jännittää, jos hän ei ole pitkään aikaan ratsastanut jollain hevosella. Hänelle ratsastus on kuitenkin merkittävä osa hänen elämään-

sä ja hän kokeekin sen terapeuttisena ja sen tuovan hyvää oloa ja rauhallista mieltä. Hevosella laukkaaminen luo hänelle elämyksiä, jotka hän usein myös tahtoo jakaa myös muun yhteisön kanssa. Hänelle onkin tärkeää, että hänen ratsastustaan ja eritoten onnistumisen kokemusta tulee seuraamaan sillä hetkellä hänelle tärkeä yhteisön jäsen.

Tutkimuksen aikana eräs hänen peloistaan toteutui, kun hän maastossa putosi hevosen lähdettyä luvatta laukkamaan. Aluksi hän tuntui jopa vähän nauravan tilanteelle, mutta vammojen laadun selvittyä, hänelle nousi uusia huolen aiheita koskien toipumisen kestoa ja sitä milloin hän seuraavaksi pääsee takaisin ratsaille. Kuitenkaan aikataulullisista syistä emme pääse tämän tutkimuksen sisällä näkemään miten putoaminen vaikuttaa tuleviin ratsastuskertoihin. Olemme kuitenkin tehneet jo alustavia suunnitelmia koskien ensimmäisiä ratsastuskertoja.

Toinen haastattelemanani ammattilainen nostaa esille luopumisen vaikeuden. Hänelle on tullut siitä helpompaa. Luopumisen vaikeus on näkynyt hänen kohdallaan siten, että esimerkiksi ratsastustunnin lopettaminen oli välillä todella vaikeaa. Siinä vaiheessa kun muut jo lopettelivat tekemistä, niin hän jatkoi asiaa joka oli ollut vaikealta tuntuva, ja hän valehteli silloin ettei hallinnut hevostaan vaan se hevonen esimerkiksi itsenäisesti otti laukannostoja. Tämä aiheutti usein konflikteja hänen ja opettajan välille. Nämä konfliktit ovat vähentyneet miltei kokonaan, kun hänen kanssaan on alettu menetellä samalla tapaa joka tunnilla. Hänelle kerrotaan etukäteen tunnin suunnitelma ja aikaraamit, ja jos jossain kohtaa hän koittaa ylittää aikaraameja, niin silloin jää jokin asia tekemättä, ja usein tunnin loppuun on suunniteltu jotain mieleistä.

5.2.4 Kognitiivinen toimintakyky

Alkuaikoina hänen kognitiivinen toimintakykynsä oli heikkoa, ja hän joutui turvautumaan paljon muiden apuun. Hän ei ollut kykenevä tekemään aloitteita vaan se vaati pinnistelyä. Hänelle jo tututkin asiat tuottivat vaikeuksia, esimerkiksi hän tiesi kyllä missä on satulahuone ja miten siellä oli jokaiselle hevoselle nimetyt paikat satuloita

varten, mutta silti hän tuli toistuvasti kysymään joltakulta apua löytääkseen tietyn hevosen satulan. Tämäntyyppinen käyttäytyminen aiheutti muissa ihmisissä turhautumisen tunteita, ja vaikeutti hänen ryhmään pääsyään. Nykyisin hän osaa itsenäisesti hakea hevosten varusteet esille eikä siten kuormita enää ympäristöä. Lisäksi hän kykenee itsenäisesti käymään tietyn hevosen kanssa metsäkävelyillä, mikä aikaisemmin oli täysin poissuljettu ajatus.

Hän selittää toimintaansa usein sillä, että on ajatellut jonkun muun ajattelevan, että asiassa on hyvä toimia sillä tavalla. Tällöin hänen kanssaan asiat selvitetään puhumalla ja perustelemalla hänelle miksi niin ei ole suotavaa toimia. Aikaisemmin hän ei niin välittänyt hevosen hyvinvoinnista, tärkeämpää oli oma mielihyvä. Edelleenkin hänen toimintaansa ei ohjaa hevosen hyvinvoinnin näkökulma niin voimakkaasti kuin olisi toivottavaa, vaan enemmänkin hän perustelee toimintaansa sen kautta, miten hänelle on opetettu, tai kun jostain asiasta on riittävän monta kertaa huomautettu. Edistystä tässä asiassa on tapahtunut, ja hän noudattaakin annettuja ohjeita huolellisesti.

Hänelle on määritelty selkeät työtehtävät helpottamaan niiden sujuvuutta. Naiselle on tärkeää, että hän saa työskentelynsä vapautta. Silloin myös työt sujuvat paremmin. Jos hänen työskentelyään kontrolloidaan paljon, hän käyttää työaikansa töidensä laskemiseen eikä työnteosta tule enää mitään. Kun hän saa itsenäisesti tehdä työnsä, tekee hän myös ylimääräisiä tehtäviä. Hänen kanssaan työskentelevien ihmisten on tärkeää omaksua tämä. Silloin, kun hän on tehnyt ylimääräistä työtä, on hyvä antaa hänelle positiivista palautetta. Tällöin saadaan positiivinen kierre syntymään ja hän yrittää entistä enemmän.

Hänelle on tärkeää hänen ja työnantajan väliset keskusteluhetket. Silloin hän pääsee purkamaan kaikki häntä vaivaavat asiat, lisäksi hänen on helppo ottaa negatiivinenkin palaute näissä keskusteluissa vastaan. Ilman näitä keskusteluja, hänen työmoraalinsa saattaa alkaa huonontua, ja hän voi valehdella tehneensä työtehtäviä. Hänen työtehtäviään ei saa alkaa liikaa muokkaamaan vaan rutiineista on pidettävä kiinni.

Nainen on vuosien varrella kohdannut vaikeuksia lähinnä silloin, kun häneltä on vaadittu liikaa hänen toimintakykyinsä nähden. Yhdessä vaiheessa hänellä oli pieni jakso, jolloin hän työskenteli tallialueella mutta eri työnantajalla avotoissa. Silloinen työnantaja ei ymmärtänyt hänen rooliaan avotyöntekijänä. Hänelle asetettiin liian kova työtahti ja häntä kohdeltiin samassa asemassa kuin muitakin työntekijöitä, mikä purkautui häiriökäytöksenä. Silloin hänen nykyinen työnantaja puuttui tilanteeseen ja työllisti hänet itselleen, jolloin nainen aloitti samalla myös ratsastustunnit minun kanssani.

Naisella on ollut viimeiset kaksi vuotta ratsastustunti yksityisesti eli hän ei ole ratsastanut ryhmässä kuin kesäleireillään. Hän on hyötynyt siitä, että saa itselleen opettajan koko huomion. Toki samaan aikaan hänen kanssaan kentällä ja maneesissa on ollut muitakin ratsukkoja, joten hänen on kuitenkin täytynyt huomioida myös muita. Kesäleireillä opettavan ratsastuksenopettajan mukaan hänen ryhmäkäyttäytyminen kuitenkin on parantunut paljon. Hän antaa muillekin ratsukoille tilaa eikä keskeytä opetusta vaatien kaikkea huomiota itselleen.

Kommunikointi naisen kanssa on mutkatonta ja asiat käsitellään heti. Naisen kanssa dialogisuus on puhtaimmillaan. Hän on äärimmäisen rehellinen, eikä pelkää sanoa myöskään ”ei-sallittuja” mielipiteitä. Jos hän ajattelee, ettei häntä ole kohdeltu reilusti, hän tuo sen esille ja asiat päästään käsittelemään tilanteen ollessa päällä eikä turhia kaunoja pääse syntymään. Vieraan ihmisen korvaan tämä suoruus voi kuulostaa erikoiselta, mutta se tapa kommunikoida on todettu parhaaksi hänen kohdallaan. Talli on hänelle paikka missä hänen ei tarvitse suodattaa itseään vaan hän saa ilmaista itseään sellaisena kuin hän on. Se onkin ollut hyödyllistä, sillä välillä ohjaaja peilaa hänen käyttäytymistään hänelle, ja se on asettanut hänet asemaan, jossa hän on joutunut oikeasti pohtimaan itseään ja omaa toimintaansa suhteessa toisiin ihmisiin. Talliyhteisön onkin tarvinnut olla joustava ja ymmärtää mistä on kyse. Tosin talliyhteisökin on vuosien varrella muokkautunut niin, että sieltä ovat lähteneet sellaiset ihmiset joiden on ollut vaikea hyväksyä naisen erityisyyttä. Asian voisi nähdä siten, että jos yhteisö on muokannut naisen toimintakykyä ja sosiaalisia taitoja, niin nainen on myös omalta osaltaan muokannut yhteisöä suvaitsevammaksi ja avoimemmaksi.

5.3 Toiminta toisessa talliympäristössä

Tutkimuksen aikana teimme yhdessä naisen kanssa viikonlopun mittaisen matkan entisen ratsastuksenopettajamme luo. Viikonloppu pois omasta talliympäristöstä oli hedelmällinen tutkimuksen kannalta. Paikka oli naiselle tuttu jo aikaisemmilta leiri- viikoilta ja päiväreissuilta, mutta itse olin käynyt vain päiväselteään, joten tallin toimintakulttuuri oli minulle sinänsä vierasta, vaikka tallinpitäjä olikin itselle tuttu, sillä hän on myös minun entinen ratsastuksenopettaja. Nainen siis pääsi minulle oppaaksi, ja roolimme kääntyivät päinvastoin. Lisäksi se, että näin naisen toimintaa siellä antoi tukea haastattelutuloksille, jotka sain ratsastuksenopettajaa haastatteleamalla.

Siellä korostui naisen tarve saada tietää päiväohjelmaa etukäteen, sillä hän saattoi keskeyttää muun keskustelun vain kysyäkseen, mitä seuraavaksi tehtäisiin. Lisäksi hänellä oli jo valmiiksi tietty skeema, mitä viikonlopun aikana tulisi tapahtumaan ja hän ajoi sitä niin, että hänen ajatuksensa toteutuivat. Myös se, että pääsin näkemään hänen vuorovaikutustaan tuntemattomien ihmisten parissa, tuki sitä ajatusta, että hänen sosiaalinen toimintakykynsä on kehittynyt verrattuna siihen millaisena olen nähnyt hänet ensimmäisiä kertoja. Hän oli selvästi pidetty vieras, vaikka kommunikointi ei ollut välttämättä sujuvinta, alueen ollessa ruotsinkielinen.

Vaikka hevoset olivatkin hänelle entuudestaan tuttuja, oli niillä ratsastaminen kuitenkin pitkästä ajasta jännittävää. Kuitenkin se jännitys on helpottunut siitä, mitä se on ollut naisen ensimmäisillä vierailuilla. Ja kerta kerralla sopeutuminen uuteen ympäristöön ja sen tapoihin on ollut helpompaa.

Nainen oli vierailut jo monesti kyseisessä paikassa, tämä käynti ei siis antanut tietoa siitä miten nainen toimii täysin uudessa ympäristössä.

6 POHDINTA

Tutkimusta aloittaessa tiesin, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on jollain tapaa hyödyntänyt naista. En vain osannut pukea sitä konkreettisiksi sanoiksi. Tämä tutkimus siis lähti tutkijan tunteesta, että jotain on tapahtunut. Kun sain aiheen rajattua koskemaan pelkästään talliympäristöä, tuntui että pyörät lähtivät kunnolla pyörimään. Vaikka tutkimuksen teko paikoin tuntuikin helpolta, takaraivossa jäytivät kysymykset tutkimukseni eettisyydestä ja luotettavuudesta ja siitä, kuinka paljon oma ajatukseni naisen toimintakyvyn parantumisesta ohjaisi tutkimusta lähtien aineistonkeruusta aina analyysiin. Välillä kyseenalaistin täysin saamani tutkimustulokset, vaikka sain haastatteluista tukea omaan näkemykseeni. Kysymykset siitä, että näenkö vain sen mitä haluan nähdä entä ohjaanko tutkimusta vain haluamaani suuntaan, on pitänyt minut objektiivisena kuitenkin, vaikka ne ovatkin hidastaneet tutkimuksen valmistumista. Toisaalta se on auttanut keräämään mahdollisimman laajan aineiston.

Välillä itselle on tullut ajatus siitä, olenko minä kuitenkaan paras mahdollinen henkilö toteuttamaan tämänkaltaisen tapaustutkimuksen, vai olisiko kuitenkin täysin ulkopuolinen taho ollut tutkimuksen luotettavuuden kannalta parempi vaihtoehto. En kuitenkaan usko, että ulkopuolisella tutkijalla olisi ollut samaa mielenkiintoa aihetta kohtaan kuin itsellä, sillä se koskettaa myös omaa toimintaani ohjaajana ja näin ollen muovaa omaa ammatti-identiteettiäni sosionomina. Tutkimus ei olisi ehkä päässyt pureutumaan aiheeseen niin syvällisesti kuin nyt. Minulla on kuitenkin vuosien kokemus naisen kanssa toimimisesta, ja käytössäni oli muistiinpanojani ja havaintojani kaikilta näiltä vuosilta. Toisaalta alkuajkojen havainnot eivät olleet niin tietoisia kuin nämä nykyhetken havainnot. Sain kuitenkin myös muilta naisen kanssa toimineilta henkilöiltä samankaltaista tietoa, mitä itselläni on.

Naisen kognitiivinen sekä psyykinen toimintakyky on parantunut ratsastuksen myötä. Ratsastus on monin paikoin hevosen mielialan tutkailua ja sen kanssa keskustelua kehollisin avuin. Ne voivat olla hyvin pieniä vivahteita, esimerkiksi jonkin lihaksen nopea rentoutus saattaa johtaa haluttuun lopputulokseen. Ratsastaessa joutuu herkistämään itsensä hevosen kanssa samalle aaltopituudelle. Koska hevonen ei osaa sanallisesti kertoa, miltä siitä tuntuu, on ratsastajan pakko opetella toisenlainen kommuni-

kointikeino. Usein olenkin naiselle selittänyt, ettei hän voi huutaa suomeksi ranskalaiselle, eihän ranskaa puhuva ymmärrä suomea paremmin vaikka ääni korottuisi. Vaan huutaminen saattaa johtaa vain vaikeampaan tilanteeseen, ja se usein käy hevosen kanssa, jos tulee kommunikointikatkos. Hän on siis joutunut opettelemaan tietyt keholliset avut, millä kommunikoida hevosen kanssa, ja tarvittaessa reagoida nopeastikin muuttaen omaa ajattelumalliaan, ja se on parantanut hänen kognitiivista toimintakykyään. Se, että nainen on uskaltanut peloistaan huolimatta nousta hevosen selkään, ja onnistunut sen kanssa haluamissaan tehtävissä, on nostanut hänen itsetuntoaan. Yhteisön antama positiivinen palaute hänen onnistuessa ratsastuksessa on myös omiaan parantamaan psyykkistä toimintakykyä.

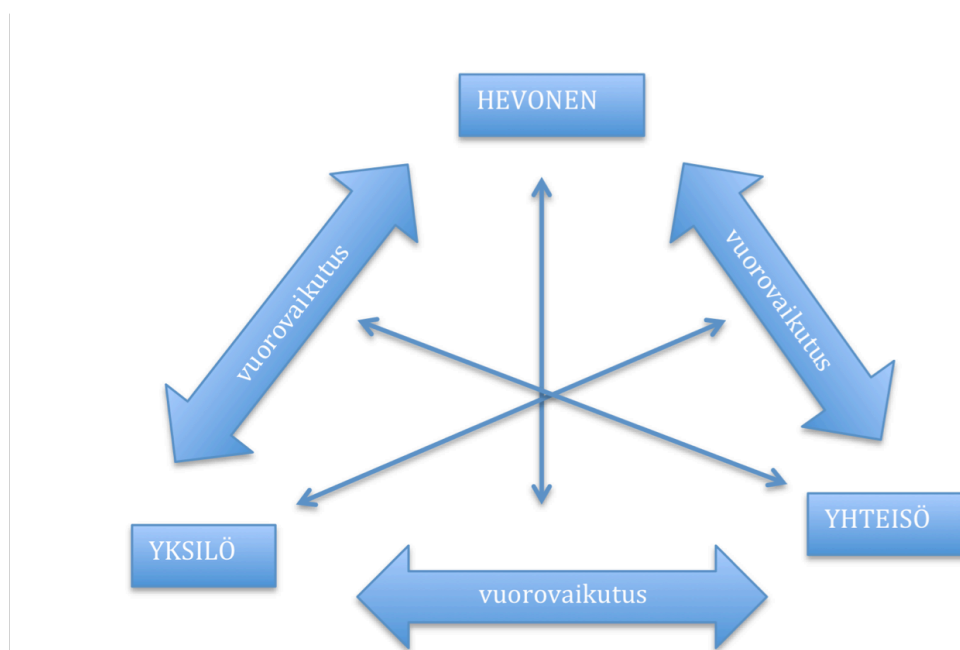
Nainen on vuosien varrella integroitunut talliyhteisöön, hän kykenee noudattamaan sääntöjä ja normeja mitkä tallilla vallitsee, hän on muodostanut ystävyysuhteita. Mutta integroitumisen lisäksi hän on emansipoitunut. Hän kyseenalaistaa tietynlaisia toimintatapoja, hän toteuttaa itseään monin tavoin ja löytää tallilla itsenäisesti tekemistä. Hänet nähdään talliyhteisössä tärkeänä jäsenenä, jota poissa ollessaan aletaan kaivata. Hänellä on oma tärkeä roolinsa yhteisön vuorovaikutussuhteissa ja hän on tuonut läsnäolollaan paljon positiivista. Hän on opettanut yhteisöä selvittämään ristiriitatilanteitaan nopeasti.

Näkisin, että syynä tähän on osittain talliyhteisön sisässä tapahtunut asenteenmuutos, mutta suurempi rooli on hänellä itsellään. Muutos on lähtenyt hänestä itsestään. Hän on nykyisin herkempi aistimaan toisten mielialoja, ja antaa toisille huonoina hetkinä tilaa. Kuitenkin suuri merkitys on myös ollut ohjauksella mitä hän on saanut ja halunnut ottaa vastaan. Siihen minulla ei ole vastausta, onko muutos alun perin lähtöisin yksilön vaikutuksesta yhteisöön vai yhteisön vaikutuksesta yksilön toimintaan. Luultavasti kyse on yksilön ja yhteisön synergiasta, jossa molemmat vaikuttavat toisiinsa.

Hevosella on ollut myös osansa tässä muutoksessa. Se on mielestäni eläimenä opettanut hänelle paljon vuorovaikutussuhteista, hän on joutunut kohtaamaan ison eläimen ja kohtelevaan sitä oikeudenmukaisesti. Hän on oppinut toimimaan tallilla turvallisesti sääntöjä noudattaen. Hän myös opastaa muita tallin säännöistä, eikä kukaan

pääse niistä lintsaamaan hänen läsnä ollessaan. Se, että hevosta tarvitsee kohdella oikeudenmukaisesti, pätee myös yhteisössä, samat säännöt koskevat kaikkia.

Tallilla yksilö on vuorovaikutussuhteessa hevosen sekä yhteisön kanssa. Vuorovaikutussuhteet muokkautuvat jatkuvasti. Se millaiset vuorovaikutussuhteet yksilöllä ja yhteisöllä on keskenään, heijastuu myös yksilön suhteeseen hevoseen, sekä yhteisön suhteeseen hevoseen. Vuorovaikutussuhteiden laatu ja sävy luovat tallin ilmapiirin. Mikäli ilmapiiri on hyvä, on siellä jokaisen yksilön helpompi olla sellaisia kuin ovat, ja se tuo yhteisölle lisäarvoa sekä lisää yksilön hyvinvointia. Se, että itsessään vuorovaikutussuhde muokkaa sen molempia osapuolia, niin tallilla hevosen läsnäolo vaikuttaa myös siihen. Se ei pelkästään jää siihen, että hevonen vaikuttaa yhteisöön ja yksilöön, vaan myös yhteisöllä on vaikutus yksilöön sekä hevoseen sekä yksilö vaikuttaa myös yhteisöön sekä hevoseen. Yksilö voi oppia vuorovaikutustaitoja siitä, miten yhteisössä yleisesti ollaan hevosen kanssa, mutta yksilö voi myös opettaa yhteisöä kohtamaan hevosen sekä ihmiset eri lähtökohdista. (kuvio 1)

kuvio 1 Vuorovaikutussuhteet

Suurimmat tekijät toimintakyvyn parantumisessa ovat siis olleet sille suotuisa ilmapiiri, hevosen läsnäolo, pitkäjänteinen työ, olosuhteiden järjestäminen sellaisiksi, etteivät ne aiheuta ylimääräistä stressiä, ja tärkeänä tekijänä näen tallinpitäjän luottamuksen naiseen. Sen avulla on päästy monista esteistä ja vaikeuksista yli. Ja se, että

nainen on huomannut että häneen uskotaan ja hänen kykyihin luotetaan, on edesauttanut häntä yrittämään vielä vähän enemmän.

Kaiken muun lisäksi tämä tapaus on osoitus siitä, että kyseisessä yrityksessä on toimittu ja toimitaan täysin sen arvopohjan mukaisesti. Jokainen kohdataan tasarvoisesti, jonka johdosta kaikkia kohdellaan oikeudenmukaisesti. Naisen toimintakyvyn parantuminen on ollut osittain mahdollista juuri tämän arvopohjan vuoksi. Kun siihen on vielä tuotu hevosen terapeuttinen sekä voimaannuttava vaikutus, ollaan päästy näihin tuloksiin. En kuitenkaan usko, että näihin tuloksiin olisi päästy, ellei olisi ollut sosiaalipedagogista näkökulmaa viitoittamassa toimintaa.

Tutkimusta tehdessä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydin avautui minulle kunnolla. Se myös auttoi näkemään talliyhteisömme eri näkökulmasta ja jouduin myös pohtimaan omaa toimintaani. Koen saaneeni tutkimuksen myötä erilaista näkemystä myös sosionomin työhön.

Vaikka tämä tutkimus on lähtökohdiltaan subjektiivinen, pyrin tuottamaan tietoa, joka saattaa myöhemmin tukea uutta tieteellistä tutkimustulosta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on käsitteenä vielä uusi, mutta toivottavasti tulevaisuudessa saamme uutta tieteellisestä tutkimusnäyttöä sen vaikuttavuudesta. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on tutkittu suhteellisen vähän, olemassa oleva tieto perustuu lähinnä ihmisten omiin havaintoihin, kokemuksiin ja tulkintoihin.

LÄHTEET

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-43.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009 Tutki ja kirjoita. 15.-16. uud. p. Helsinki: Tammi

Hyvätti, N. 2009. Hevostalli sosiaalipedagogisena ympäristönä. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2009. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.

Hyvinvointia hevosesta – malleja hevosavusteisesta toiminnasta. 2013. viitattu 12.3.2016. https://www.youtube.com/watch?v=jtzjrU_X_w8

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kopijyvä

Kehitysvammaisten tukiliiton www-sivut. 2017. Viitattu 10.3.2017. <http://www.kvtl.fi>

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, M. Bamberg, J. & Jokinen P. (toim.). Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus

Palola, L. 2013. Ratsastusterapian mahdollisuudet lasten ja nuorten psykososiaalisessa kuntoutuksessa. Teoksessa Ikäheimo, K. Karvaterapiaa – eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 157-170.

Pesonen, R. 2007. Suomenhevonen terapeutti. Teoksessa Pesonen, H., Hankimo, O., Pystynen, V. & Pesonen, R. Liinaharja – Suomenhevosen taival. Keuruu: Otava, 209-219.

Pitkänen, A-K. 2008. Hevosvoimia – hyvää oloa hevosharrastuksesta. Helsinki: Kirjapaja.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 15.3.2017. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>

Saastamoinen, M. 2007. Suomenhevonen. Espoo: Suomen hippos

Sosiaalipedagogisen hevostoiminta ry:n www-sivut. 2015. Viitattu 24.2.2016. <http://www.hevostoiminta.net>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Viitattu 14.3.2017.
<http://www.thl.fi>

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Vilka, L. 2011. Hevosen hyvä elämä. Teoksessa Nieminen, V. (toim.). Hevosen käsittely ja käyttäytyminen. Helsinki: Art house, 101-126.

Teemahaastattelun teemat

Historia ja tausta

Yhteisössä toimiminen

Hevosen merkitys

Nykytilanne